

РЕЦЕНЗИЯ

От

Проф. д. ист. н. Трендафил Атанасов Митев

ОТНОСНО: Участието на доц. д.п.н. Мария Андонова Пиргова в конкурса за професор, обявен от Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

В една модерна „История на политическата наука в България“ доц.д.п. н. Мария Пиргова, без съмнение, ще заеме челно място между строителите на този нов дял от хуманитаристиката в нашата страна. Това е позиция, която тя е заслужила на бързата на добре планираната и разумно реализираната си академична кариера. След завършване на гимназиалното образование Мария Пиргова следва в Московския държавен университет – Философски факултет, с образователен профил „Конкретни социални изследвания“. От 1977 година постъпва на работа във Философския факултет на СУ „Св.Климент Охридски“. През първите три години като специалист, а от 1980 година вече на щатна асистентска длъжност. Там през 1990 година тя защитава докторската си дисертация, посветена на връзките между политиката и профсъюзното движение. През 1998 година се хабилитира и е назначена за „доцент“ в същия факултет. Пак там, през 2018 година защитава голяма докторска дисертация и получава най-високата научна степен - „доктор на политическите науки“.

За да разшири своя научноизследователски и преподавателски капацитет доц. Пиргова реализира поредица от полезни специализации, в авторитетни европейски университети. През 1985-86 година работи в Лайпцигския университет в областа на „Съвременните политически системи“. През 1992-93 година е на специализация в Тюбингенския университет по проблемите на „Социалната държава“. А през 1996г. е гост преподавател в университета Саарбрюкен, в качеството си на лектор по проблемите на „Българската политическа система в преход“. Тези научно квалификационни инициативи позволяват на доц. Мария Пиргова да се запознае сериозно с постиженията на руската, българската и германската политическа наука. Факт, който съдейства съществено за нейното окончателно изграждане като самостоятелно мислещ учен, с широк

кръгзор при проучването, анализа и обяснението на реалностите в политическия процес.

Натрупаният експертен потенциал позволява по естествен начин на доц. Мария Пиргова да разгърне и плодотворна научно изследователска дейност. Публикациите ѝ я утвърждават като водещ специалист в областта на парламентарната дейност, социалната държава, ролята на националните интереси в политическия процес, проблемите на глобализацията, демократичната политическа система в условията на преход, външната политика, тематиката свързанта с ефективността на правовата държава, теоретични проблеми на изследователската методология в областта на Политическата наука и др. Изследванията ѝ в тези области съдържат сериозни научни приноси. В резултат тя е забелязана от водещите политици на демократичния политически процес в България и е поканена да заеме отговорни длъжности в качеството си на експерт, към ръководените от тях институции: през 1990-1991 година е привлечена като съветник на президента на Р.България по проблемите свързани с разработването на новата Конституция на страната; през 1993-1994 година изпълнява длъжността парламентарен секретар на Министерския съвет и ръководител на връзките между правителството и Народното събрание; от 2006 до 2009 година работи в българския парламент – Ръководител на отдел за парламентарни изследвания и анализи.

Това е възможно най-висша експертна практическа дейност в политиката, в която доц. Мария Пиргова прилага на дело своя научен потенциал, при непосредственото разрешаване на проблеми от текущия политически процес. Обстоятелство, което в допълнителна степен разширява нейният кръгзор като учен и университетски преподавател. Защото в реалната практика тя се сблъсква непосредствено с реални, често пъти не предсказуеми дилеми, свързани с тясно идеологически и конкретно париини интереси на участниците в работата на съответните институции. Намирането на консенсуса и формулирането на рационалното решение по конкретните актуални казуси, позволява на ученият, да стабилизира още по категорично своите познания и експертната си дейност в областта на политиката и властта.

Възходящо натрупващият се опит позволява на доц. Пиргова да реализира мащабна и ефективна лекционна дейност, като щатен

преподавател в специалност „Политология“ на СУ „Св. Климент Охридски“. През годините тя разработва последователно и чете основни лекционни курсове по тематиката свързана с модерните политически институции; основите на политическата наука; българската политическа система след 1989 година; теория на политиката; политическо консултиране; технология на политическите решения; външна политика на Германия; ръководи практикум свързан с проблемите около създаването и управлението на Политически институции и пр. Освен във Философския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ доц. Мария Пиргова е канена и като гост преподавател в НБУ, ПУ „П. Хилендарски“ и др. Така академичното познание, което тя притежава играе важна роля вече близо 4 десетилетия, за подготовката на млади специалисти по Политология. За да се реализират те в бъдеще като политически анализатори и ръководители на екипи, работещи в сферата на реалните обществени отношения.

В резултат на системната си и последователна изследователска дейност, към момента на настоящия професорски конкурс Доц. Мария Пиргова се представя вече като учен с богата творческа биография. Тя е автор на 3 научно изследователски монографии /една от тях има две издания/; издала е 2 заглавия, които авторката определя като „книги“ , но по характера си те също са с обема на монографии; автор е на 1 университетски учебник по Политология; написала е над 40 научно изследователски студии и статии, печатани в авторитетни списания и сборници. От нейното перо са излезли стотици публикации, в периодични печат по актуални политически въпроси; работила е и в 7 национални и международни научни проекти – включително и като ръководител на екипи. Трудовете ѝ са издадени на български, руски, френски и английски език.

Доц. Мария Пирова присъства активно като уважаван професионалист и в такава деликатна сфера на обществения живот, каквато е електронната журналистика. Канена е често като анализатор на актуални теми от текущия политически процес във всички най-влиятелни национални телевизии – БНТ, БТВ, Нова ТВ, ТВ-Европа, Канал – 3 и др. В продължение на 4 години е водеща на публицистично-аналитично предаване по Телевизия Евроком. Сумирана в цялост, тази информация представя доц. Мария Пиркова като учен със безспорни приноси в цялостното развитие на модерната политическа наука в България. Тя е един от тези представители на политологичната общност в нашата страна, които

са дали най-съществен принос и за своевременното ориентиране на гражданското общество в същността на ежедневието политически процес. Поради това тя има свой личен принос за формиране на онова, което се нарича демократична политическа култура на нацията.

Чувството за отговорност, с което доц. Пиргова се отнася към собственото си кадрово развитие е причина, по повод на участието си в настоящия професорски конкурс, тя да разработи нов, самостоятелен изследователски труд плюс още 6 научни статии. Те не са използвани до сега в други конкурси, през които е преминала нейната академична кариера. Монографията „Проблемни полета на Политологията“ притежава всички качества, на един сериозен хабилитационен труд, който дава основанията за присъждане на най-високата университетска длъжност на автора – професор.

Кои са причините за подобна оценка? На първо място, тематичния обхват на монографията. В съдържателно отношение този научен труд е един сериозен опит на автора да влезе по възможно най-мощния начин в конкретно предметните полета на Политическата наука. За да потърси там сложното, противоречиво оценяваното или подцененото от досегашните научни изследвания. Авторката е сепарирала 16 от тези полета, в качеството им на глави в монографичната структура. Като се започне с властта, функциите на политика и проблематиката свързана с политическите интереси и ценности, мине се през демократичната държава, специфичните характеристики на правовата и социалната държава, политическите институции и организациите, за да се стигне до идеологиите, същността на глобализацията и конкретиката на българския конституционен модел. Това на практика са водещите тематични полета, на онова което може да се определи като предмет на сериозното, академично политическо познание. Авторката обаче не анализира частните подвъпроси „на парче“ – тоест, да обяснява всяка от подтемите - сама за себе си. Така че след написаното в дадена глава, тя не постави „точката“ около нея.

Естествено, доц. Пиргова изяснява задълбочено онова, което може да се квалифицира като възлови, частно научни въпроси на отделните монографични глави. В същото време обаче, тя умело открива и формулира съществуващите там „проблемни полета“. Онова, което е сложно като материя, дискуссионно е и се интерпретира различно от изследователите.

И именно поради това то трябва да се доизясни. Като в същото време прокарва една информационна взаимоотновързаност между отделните подтеми на монографията. Така става възможно, появата, еволюцията и постиженията на демократичната политическа система да се изяснят в една сложна, многоаспектна, но и логична цялост. Тя позволява да се видят отчетливо ранните фази, спецификите, съвременните постижения и дискуссионното – т.е. всичко, кщоето е характерно за развитието на конкретните политически реалности, в изследваните тематични полета. Изясненото в предшестващите глави е предпоставка за обяснението и разбирането на проблемността, която съществува в следващите части на труда. По този начин авторката създава една задълбочена и много интересна, картина – тип модерен прочит, на важното за демократичната политика и нейното производно - държавността. Като акцентира върху конкретните функции, автономностите, взаимодопълването, но и реалните проблеми съществуващи около всеки обект на научния анализ, които очакват нови обяснения. Защото те са свързани с възможността да се гарантира ефективното функциониране на демократичната политическа система, на съвременното общество.

На второ място, тази монография впечатлява с перфектния анализ върху историята на европейския политически процес. От древността до наши дни. По свой убедителен начин, тя стъпва уверено върху емпириката, и проследява напълно самостоятелно причините и логиката по които, от снагата на старите, феодални държавно-политически реалности, постепенно, /но и конкретно/ се откъсват, възмъжават и започват да печелят все по-широк обществен терен, вариантите на модерната демократична политическа система. Във всичките нейни, изследвани тук измерения. На широк информационен фон, доц. Пиргова е показала, как всяка една от проучваните институции стъпва върху конкретиката на своите особени - предмодерни форми. Но заедно с това, по какъв начин тя се е развивала, в съответствие с националните специфики като реалност в новото време, носейки свои облик и конкретика. Казано по друг начин: професионалното, критично, нто и много елегантно обсъждане на водещите тематични полета на Политологията е възможно при доц. Пиргова, поради задълбоченото познаване на европейския политически процес. И то от последните 2000 години, от където се извежда онова, което е най-полезно, за разкриване /или попълване/ на празнотите, които авторката маркира, кометира и оценява в своя начен труд.

На трето място бих извел зрелият и полезен изследователски подход, който доц. Пиргова прилага, при разработване на всяко едно от водещите тематични полета на Политическата наука. В началото на всяка глава тя формулира кратко и ясно конкретната тема. След това я разчленява максимално подробно, на водещите ѝ компоненти, които очертават нейния структурен състав, определен от реално битуващите там подвъпроси. При анализа на всеки един от тях авторката стига в анализа си на конкретната тема до максимално изчерпателни, обяснителни дълбочини. /Като илюстрация тук ще спомена само страниците посветени на държавата, правовата държава, демократичната държава и социалната държава!/ Така тя успява да очертае онова, което е основното – и най-значимо, според нея като проблемно поле на Политологията, а след това маркира и частите въпроси, които заслужават нестандартно академично мислене и оценка.

В хода на този сложен, зигзагообразен аналитичен процес, доц. Пиргова задалжително формулира и своята ясна, лична позиция около „проблемността“ на съответните тематични поднаправление на политическото познание. За уважаемите членове на научното жури не е необходимо тези въпроси да се изброяват конкретно, защото са добре очертани в текста. Това, което е важно в случая за нас, то е, че доц. Пиргова дава позитивни и негативни оценки, с категоричността на убеден учен. Тя вярва в обективността на своята академична постановка, защото тя е базирана на безспорна фактология. По същия начин авторката на хабилитационния труд задава и логични, провокиращи въпроси, които са добра основа за всеки читател, също сам да мисли по обсъжданите проблемни полета на Политологията.

Като резултат, след прочитането на тази монография, се получава най-важният ефект, който се очаква от една професорска работа: на читателя се поднасят много нови съждения и изводи, но с текста той е провокиран да търси и отговорите на не малко, зададени му въпроси! Защото те по принцип са полета на Политическата наука с важни проблеми. Следователно те търпят дискусията и предполагат още и още нови, академични търсения, добър пример за които е настоящата научна монография. А това е особено важно да се отбележи, защото то е една от основните функции на зрялата академична наука. Тя трябва да дава отговори, но и да поставя въпросителни, другите – тоест, читателите, също да търсят обясненията на онова, което се отнася до правата и задълженията на свободния човек – гражданин на демократичната държава. Защото

способността да се мисли ефективно е вечна необходимост при демокрацията. По простата причина, че в нейния ход, със сигурност постоянно ще възникват и други, а вероятно и не по-малко сложни, проблемни полета на политическото познание. Едно мислене, което е особено важно за студентите, които доц. Пиргова обучава. Защото те са бъдещите продължители на делото наречено: критично и ефективно аналитично мислене в полза на демокрацията.

На четвърто място, мисля че е излишно да говоря подробно, но е редно да спомена, че за доц. Пиргова няма тайни в областта на политическата теория. Тя познава перфектно всичко в тази област на хуманитаристиката. Както сътвореното в древността, така и онова, което дават представителите на новото време. Като изследовател авторката свободно оперира с теоретичните постижеия на класиците, като видимо фаворизира онези от тях, които аплодират демокрацията и са дали най-съществени приноси за разработването на проблематиката в тази област на науката. А за мащабността на нейните изводи от значение е и факта, че авторката на хабилитационния труд познава постиженията на философията, социологията, културологията, правото, антропологията и редица други значими науки. Това и позволява свободно и на оптимално широк аналитичен фон, да обяснява постиженията на демокрацията като завоевание на възходящо развивалата се човешка цивилизация. Подобно равнище на съвременния политически анализ в България не е ежедневно явление, по страниците на специализираната литература. И също е безспорен позитив за рецензирания хабилитационен труд.

На пето, но не и по значение място констатирам, че в научното си творчество доц. Пиргова се афишира като социално ангажирант учен. Нейните позитивни оценки са в полза на политически процеси, институции и автори, които не фаворизират пазарната стихия в индустриалното общество. И обратно – тя дава категорична положителна оценка на възгледите за ползата от регулиращата роля на държавата, във вътрешно обществените и международните отношения. Тази си позиция доц. Пиргова отстоява с желязна логика, защото: на пазара, свободните хора - гражданите на демократичното общество „не са“, а и не могат да бъдат равнопоставени. Докато в обществено-политическия живот те „са“ и трябва да бъдат равноправни. Тази сложна хармония между икономически различни субекти и равни по права хора, може според доц. Пиргова да се гарантира само от ефективно работещата, демократична държава. Тази

обща насока на нейното аналитично мислене обаче, в никакъв случай не я ангажира с никакви крайно леви, политически идеологии, които не са потвърдени от естествената логика на живота в новото време. Доц. Пиргова е привърженик на една, зряла, толерантна демократичност, при която в държавата не би могло да има губещи от демокрацията. Поради това, се налага и извода, че подобно академично мислене е в максимална степен съотносимо към реалностите /и е най-полезно/ за българската обществена действителност - днес и в перспектива.

На този фон е важно да се подчертае също така, че макар и да не се експонира натрапчиво, в целия текст неизменно присъства и темата, за състоянието на демокрацията в Република България. При анализа на частно научните въпроси, доц. Пиргова намира и начина, и мярата, за да потърси конкретната проекция на съответната проблематика и върху българския политически терен. А там, където нашите постижения са сложно противоречиви и неудовлетворяващи, тя формулира и конкретни, остро критични научни оценки. /Типичен пример тук е отговорът на въпроса, който авторката си задава сама: "Можем ли да наречем България правова държава"?/ След който следва задълбочен анализ, доказващ смущаващата роля на традиционното мислене, инстинкта за оцеляване и самосъхранение, които извеждат често пъти на преден план интересите и възможностите на властта. А тя с действията си девалвира, конституционно описаните демократични процедури, в границите на съвременна България. Така че рецензираната монография е изключително полезен научен труд за ориентиране на специалистите и в проблемните полета на демокрацията въобще, и за онези техни, конкретни проекции, които се наблюдават специално в „българския случай“. Като особено важен личен принос на доц. Пиргова, там ще посоча и разработката ѝ за „редуцираната демокрация“.

Подробната документация, с която разполагаме във връзка с цялостната дейност на доц. Мария Пиргова дава възможност да се констатират и редица позитиви в нейна полза, които произтичат от законовите изисквания и процесуалните регламентации, наложени от Закона за висшето образование: Справката за покриване на минималните национални изисквания към научната и преподавателската дейност на професорите показва, че участничката в настоящия конкурс, разполага по всички показватели с точки на нивото на изискванията на Закона за академичния състав. Като някои данни са и два пъти повече от изискващото се; Трудовете на доц. Пиргова са цитирани често в изследвания на други

автори: 51 цитирания са открити по традиционния начин и 35, по направление на Гугъл наука. /Без да се броят цитирания в дисертационни трудове/; Доц. Пиргова е член на Българската асоциация на политическите науки; Член е на редколегията на сп. „Политически изследвания“ и е работила, /а и работи/, в няколко структури на гражданското общество, занимаващи се с научно изследователска и експертно практическа дейност. Към документацията участничката в настоящия конкурс е приложила и обобщена самооценка, за направените от нея научни приноси, която аз приемам без забележки, като обективна.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Обобщението на изнесената до тук информация показва, че в конкурса за професор, обявен от Философския факултет на СУ „Св.Кл. Охридски“, участва един зрял учен, с безспорни приноси в областта на политологията. Той присъства много дейно в обществения живот и работи активно за професионалната подготовка на младите специалисти, с интерес към политическото знание. Доц. Мария Пиргова си е изградила собствен стил на продуктивно, аналитично мислене, който ѝ позволява да разработва изследваната от нея научна проблематика по оригинален, запомнящ се, но най-важното – и ефективен начин. Поради това нейното творчество дава отговори на възлови проблеми от областта на политиката, властта и модерната държавност, но и залага въпросителни, които са мощен стимулатор за мислене, на всеки който се докосва до нейните научни трудове.

Пред вид на всичко това, без никакви колебания констатирам, че доц. д.п.н. Мария Андонова Пиргова отговаря на всички законови изисквания, и поради това предлагам, на уважемите членове на научното жури ДА ГЛАСУВА за присъждане на правото, тя да заеме щатната длъжност „ПРОФЕСОР“, в специалност „Политология“, при Философския факултет на СУ. „Св.Климент Охридски“. Лично аз ще гласувам със „за“, защото съм убеден, че доц. Пиргова ще отстоява авторитета на тази най-висока университетска позиция, по най-достоеен за науката начин.

С о ф и я

10 юли 2019г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Проф. д. ист.н. Трендафил Митев

